

SPOROČILO ZA JAVNOST PO NOVINARSKI KONFERENCI STANJE V REPUBLIKI LETA 2024

Ljubljana, 15. 2. 2024 – Za takojšnjo objavo.

Spoštovane novinarke in spoštovani novinarji.

Zahvaljujemo se vam, da ste se udeležili včerajšnje novinarske konference Medgeneracijske koalicije Slovenije (MeKoS). V Medgeneracijski koaliciji se želimo odzvati in odzivati na aktualno dogajanje v državi in predstaviti naše poglede ter predloge za reševanje ključnih problemov, s katerimi se soočajo različne generacije v Sloveniji.

Medgeneracijska koalicija Slovenije je združenje, ki se zavzema za boljše sodelovanje in razumevanje med generacijami, pri čemer si prizadeva za ustvarjanje boljše prihodnosti za vse generacije v Sloveniji. Naša koalicija povezuje predstavnike vseh starostnih skupin – od mladih do starejših – in se osredotoča na številne pomembne teme, vključno z dostopom do stanovanj, zdravstvenim varstvom, izobraževanjem, delom, socialnim varstvom, kulturo in okoljem.

Na včerajšnji konferenci smo izpostavili zaskrbljujoč odnos Kabineta Predsednika Vlade RS do Medgeneracijske koalicije Slovenije. Kljub obljubam predsednika vlade dr. Roberta Goloba o rednem srečevanju in sodelovanju s koalicijo, smo bili deležni neskladja med obljubami in dejanji. Po edinem sestanku avgusta 2022 se našim poskusom vzpostavitve nadaljnega dialoga v kabinetu niso odzvali, kar izraža pomanjkanje spoštovanja do koalicije in več kot milijona volilnih upravičencev, ki jih zastopamo, spoštovanja do civilne družbe.

Načelo delovanja Medgeneracijske koalicije Slovenije je gradnja konstruktivnega dialoga s pristojnimi organi. Žal pa je težko doseči cilje, ko smo konstantno preslišani in ne prejmemo niti odgovora na prošnje za srečanje. Verjamemo v nujnost dialoga med generacijami in smo prepričani, da lahko le s sodelovanjem prispevamo k večji socialni koheziji in razumevanju v Sloveniji. Ob upoštevanju zgodovine komunikacije s Kabinetom Predsednika Vlade RS, ki sega od julija 2023, smo zaskrbljeni nad pomanjkanjem odziva in izražamo nezadovoljstvo zaradi nedoslednosti v obljubah s strani predsednika vlade. Zavedamo se obremenjenosti predsednika vlade, vendar smo prepričani, da bi s

periodičnimi srečanji, ki so nam bila obljubljena, lahko konstruktivno prispevali k reševanju ključnih izzivov, s katerimi se sooča naša družba.

Naša koalicija se zavzema za reševanje ključnih problemov, ki vplivajo na vse generacije v Sloveniji. Na novinarski konferenci so predstavniki naših koalicijskih partneric - Dijaške organizacije Slovenije, Študentske organizacije Slovenije, Mladinskega sveta Slovenije in Zveze društev upokojencev Slovenije - podrobneje spregovorili o delu pristojnih na področjih, kot so socialni položaj mladih, zdravstveno varstvo, stanovanjska problematika, in drugi ključni izzivi. Delovni dokument za vse, ki se nam tokrat niste utegnili pridružiti je na voljo v nadaljevanju (pozor: velja govorjena beseda!). Prilagamo vam tudi posnetke konference in zvočne izjave predstavnikov organizacij.

Vsem, ki ste se nam pridružili se zahvaljujemo za vašo prisotnost in pozornost ter upamo, da bodo naša sporočila prispevala k začetku konstruktivnega dialoga ter k iskanju rešitev za boljšo prihodnost vseh generacij v Sloveniji.

MEDGENERACIJSKA KOALICIJA SLOVENIJE

Koordinator komuniciranja, Mark Djuraševič

Povezava do videoposnetkov: <https://we.tl/t-trLH9yjCTm>

Povezava do zvočnih izjav: <https://we.tl/t-f4Bb0laX4b>

DELOVNI DOKUMENT – STANJE V REPUBLIKI LETA 2024

VELJA GOVORJENA BESEDA!

Simon Trusseovich, predsednik MeKoS

Spoštovane novinarki in spoštovani novinarji, dobrodošli v prostorih Študentske organizacije Slovenije na novinarski konferenci Medgeneracijske koalicije Slovenije, ki smo jo sklicali v želji se odzvati na aktualno dogajanje v državi in predlagati možne ukrepe.

Najprej bi rad kot predsednik MeKoS uvodoma nekaj besed namenil sami koaliciji. Medgeneracijska koalicija Slovenije je koalicija, ki si prizadeva za boljše sodelovanje in razumevanje med različnimi generacijami. Njen namen je ustvariti boljše prihodnost za vse generacije v Sloveniji in se soočiti s problemi, s katerimi se soočajo ljudje v različnih življenjskih obdobjih.

Medgeneracijska koalicija Slovenije združuje predstavnike vseh starostnih skupin – od mladih do starejših – in poskuša preseči stereotipe in predsodke, ki pogosto vplivajo na medgeneracijske odnose. Zavzema se za odprt dialog in sodelovanje med generacijami, ki lahko pripomoreta k večji socialni koheziji in boljšemu medsebojnemu razumevanju. Sestavljamo jo koalicijske partnerice: Dijaška organizacija Slovenije, Študentska organizacija Slovenije, Mladinski svet Slovenije in Zveza društev upokojencev Slovenije, ki smo hkrati tudi njene ustanoviteljice.

Koalicija se osredotoča na številne teme, ki so pomembne za vse generacije. To vključuje dostop do stanovanj, zdravstveno varstvo, izobraževanje, delo, socialno varstvo, kulturo in okolje. Poleg tega koalicija spodbuja medgeneracijsko sodelovanje in solidarnost, kar lahko izboljša kakovost življenja vseh ljudi v Sloveniji. Te teme so tudi glavne prioritete vseh koalicijskih partneric, ki bodo tekom današnje novinarske konference podrobneje spregovorile o delu pristojnih na teh področjih.

Praden pa preidemo na vsebinski del današnje novinarske konference, bi rad izkoristil to priložnost, da pokomentiram odnos Kabineta Predsednika Vlade RS do Medgeneracijske koalicije Slovenije. Aktualni Predsednik Vlade RS, dr. Robert Golob, je na predvolilnem soočenju MeKoS 11. marca 2022 zagotovil, da bo prioriteta vlade tudi medgeneracijski dialog in da se bo kot predsednik vlade zavzemal za konstruktiven odnos z Medgeneracijsko koalicijo Slovenije. Kasneje, po nastopu funkcije, je na edinem sestanku z MeKoS, in sicer avgusta 2022, zagotovil, da bodo srečanja z MeKoS stalnica in jih bo Kabinet Predsednika Vlade RS pripravil vsaj enkrat na pol leta. Žal se ta obljuba ni uresničila. Kronologija naše komunikacije je bila sledeča: predsednika vlade smo eno leto po našem edinem sestanku, in sicer 4. julija 2023, prosili za ponovno srečanje. Iz Kabineta takrat več mesecev nismo dobili odgovora, kar smo tolerirali, sklicujoč se na izredne razmere zaradi avgustovskih poplav. Z oktobrom smo začeli preko različnih kanalov ponovno kontaktirati Kabinet premierja, vključno s telefonskimi klici, na kar smo dobili obljubo, da bomo v kratkem prejeli termin s sklicem sestanka. Zgodilo se ni nič in smo 22. decembra 2023 ponovno

napisali prošnjo za sestanek v januarju. Do današnje tiskovne konference nismo prejeli niti odgovora.

Načelo delovanja naše koalicije je izgradnja konstruktivnega dialoga s pristojnimi, kar pa ni mogoče, če vseskozi ostajamo preslišani in ne prejmemo niti pozitivnega niti negativnega odgovora na prošnjo za sestanek. Verjamemo in razumemo, da je predsednik vlade izjemno obremenjen, ampak hkrati smo prepričani, da lahko enkrat v 6 mesecih nameni čas tudi MeKoS, saj je Medgeneracijska koalicija Slovenije pomemben sogovornik, ki prispeva k večjemu medgeneracijskemu sodelovanju in razumevanju v Sloveniji. S svojim delovanjem zastopamo več kot 1 milijon volilnih upravičencev in se trudimo za boljšo prihodnost za vse generacije v državi ter spodbujamo k večji solidarnosti in enakosti med različnimi skupinami ljudi. Odnos, ki smo ga bili deležni zadnje leto, se nam preprosto ne zdi korekten in primeren, zato v to novinarsko konferenco polagamo velike upe, da nam bo Predsednik Vlade RS vendarle prisluhnil.

Na tej točki zaključujem uvodni del konference in za vsebinsko predstavitev problematik in možnih rešitev predajam besedo predstavnikom koalicijskih partneric.

Uvodoma besedo predajam Predsednici ŠOS, Marike Grubar.

ŠOS: Marike Grubar, predsednica Študentske organizacije Slovenije

Študenti že nekaj let opozarjamo na ključne problematike, pri reševanju katerih so konkretne rešitve nedorečene ali še daleč v prihodnosti. Na tem mestu bi danes izpostavila dve, to je socialni položaj mladih in področje zdravja.

Na področju sociale naraščajoči življenjski stroški vselej prehitvevajo ustrezno zviševanje socialnih transferjev, ki pa so že v izhodišču prenizki, da bi študentom, ki si želijo osamosvojitve od staršev, omogočale brezskrben študij. (Državne) štipendije za socialno ogrožene, so kljub zviševanju, ki smo ga na ŠOS zagotovili v preteklih letih približno trikrat nižje od stroškov, ki jih ima povprečni študent v času študija.

Še posebej je pereča stanovanjska problematika; v študentskih domovih biva manj kot petina študentov, tisti, ki morajo stanovanje najemati na trgu pa zanj plačujejo trikratnik neprofitne najemnine v študentskem domu. Gradnja študentskih domov se vselej pomika v prihodnost in to kljub temu, da je sredstev za gradnjo, spet tudi zaradi zakonodajne intervencije študentov, dovolj.

Če imamo na teh področjih sogovornike vsaj na strani pristojnih ministrstev, pa na področju zdravstvenega varstva in zavarovanja vselej naletimo na gluha ušesa. Primarno zdravstveno varstvo za študente v študijskih središčih ni urejeno, zato je dostop do osebnega zdravnika, zobozdravnika in ginekologa za študente in študentke, ki prihajajo iz drugega okolja, izjemno otežen. Imamo tudi primere študentov, ki zaradi pomanjkanja kadra nimajo izbranega osebnega zdravnika, vse več podobnih težav se pojavlja tudi pri izbiri ginekologa in zobozdravnika.

Na področju duševnega zdravja, kjer je skupina mladih, še posebej študentov, ena izmed najbolj ranljivih, primarne ravni praktično ni. Na obravnavo kliničnih psihologov, ki so v tovrstnih primerih edini usposobljeni za kurativo, mladi čakajo več kot leto dni.

Pereče je tudi dejstvo, da na področju zdravstvenega zavarovanja še vedno obstajajo skupine študentov, ki jim je odrečeno brezplačno zdravstveno zavarovanje, med drugim študenti, starejši od 26. let, poročeni študenti in tuji študenti.

Predvsem slednji so simptomatično med najbolj ranljivimi skupinami med vsemi študenti, saj jim je v veliki meri že v začetku onemogočen dostop do nekaterih pravic iz statusa študenta, kljub temu da tu redno študirajo. Ne morejo pridobiti štipendije, razen v redkih primerih, ko prejmejo nesubvencionirano kadrovske štipendije, ne morejo subvencionirano bivati pri zasebnikih ali v študentskem domu, osebnih zdravnikov praviloma nimajo v Sloveniji, zdravstveno zavarovanje je zanje praviloma plačljivo.

To so ključna področja, ki potrebujejo čim hitrejšo in nujno obravnavo odločevalcev.

ZDUS: Stanko Kranvogel, podpredsednik Zveze društev upokojencev Slovenije

Tudi vodstvo Zdusa bi se rado redno srečevalo s predsednikom vlade in se z njim pogovarjalo o vprašanih, ki se tičejo starejših, zlasti o dolgotrajni oskrbi, usklajevanju pokojnin, varovanih stanovanjih za starejše in digitalizaciji.

MSS: Maša Brulc, v. d. podpredsednice za NFI in mladinsko delo pri Mladinskem svetu Slovenije

V Sloveniji se soočamo s stanovanjsko krizo, ki je posledica prepuščanja stanovanjskega področja prostemu trgu. Predvsem mladi in mlade družine se težko prebijejo do lastnega stanovanja, saj so cene nepremičnin previsoke, da bi si jih lahko privoščili. Pa ne le v mestnih središčih, pač pa tudi v manjših središčih in na podeželju.

Problem predstavlja med drugim dejstvo, da so aktualne cene nepremičnin na trgu neprimerljive s tistimi, po katerih so pretekle generacije lahko odkupovala tako imenovana »družbena stanovanja« odkupovala. Ta so sedaj na trgu na voljo za astronomsko visoke cene najema ali odkupa v primerjavi s prvotno odkupno ceno. Pri tem pa se v večini pogodbe najema sklepajo za eno leto ali manj kar pomeni negotovost bivanja za daljši rok. Ne smemo pozabiti da je visoko število teh stanovanj tudi v slabšem stanju, kar pomeni nižjo kakovost bivanja. Nekatera stanovanja so tudi prenatrpana s sostanovalci, ki so primorani v sobivanje, saj si s tem znižujejo strošek najema.

Če so se cene nepremičnin med leti 2015 in 2022 v mestnih središčih dvignile za 80-85 %, so se izven njih za 114 %. Govorimo torej o tem, da stanovanjska problematika hitreje raste izven mestnih središč. Zato ne pristajamo več na retoriko, koliko stanovanj potrebujemo v Ljubljani in centralizacijo problema. Potrebno je resno reševanje tudi v

manjših središčih in na podeželju, gre pa poudariti, da je pri tem potreben prilagojen pristop.

Predsednik vlade je pred volitvami na MeKoS soočenju obljubljal 30.000 javnih neprofitnih stanovanj, nato so v koalicijsko pogodbo zapisali 20.000 in sedaj smo na 10.000 v dveh mandatih. Obljuba, za katero se sprašujemo, kdaj bo izpolnjena?

Pa tudi to bi le rahlo ublažilo stanovanjski problem v mestnih središčih. Vlada ne more obljubiti niti 100 milijonov za reševanje stanovanjske problematike, kaj šele, da bi govorili o usklajevanju zneska z inflacijo. Potrebujemo sistemsko rešitev, ki bo vsaki vladi zapovedovala, koliko %BDP mora vložiti v reševanje stanovanjske problematike. Pri tem je bistveno dovolj financiranja.

Vprašajmo se tudi, kako na trg spraviti več kot 150 tisoč praznih bivalno sprejemljivih stanovanj, ki bi lahko pomagala pri reševanju stanovanjskega problema mladih.

Nadalje je potrebno postaviti minimalne standarde za najemniška stanovanja. Trenutno številna stanovanja ne zagotavljajo osnovnih življenjskih pogojev, kar negativno vpliva na kakovost bivanja. Treba je jasno določiti pogoje za kratkoročni in dolgoročni najem, s čimer bi zagotovili večjo socialno varnost. Za izboljšanje duševnega zdravja starejših in mladih je pomembno tudi urediti zakonodajo za medgeneracijsko bivanje. Ta ukrep bi omogočil boljšo integracijo generacij in nudil podporo obema skupinama.

Prav tako imamo težave na področju študentskih domov, kjer v večini gradnjo stanovanj financirajo študentje sami preko študentskega dela. Prav študentski domovi pa so še vedno edini ločen del od ministrstva za solidarno prihodnost.

Vpliv odsotnosti stanovanjske politike se odraža tudi na ostalih vidik življenja mladih. Vpliva na zaposlovanje mladih, saj so plače nesorazmerne s stroški, kar negativno vpliva na možnost najema oziroma nakupa lastnega stanovanja, k čemur dodatno prispeva mladim neprijazna kreditna politika. Vpliv je opazen tudi na področju duševnega zdravja mladih, saj otežen dostop do stanovanja povzroča določeno negotovost med mladimi in vpliva na načrtovanje njihove prihodnosti. Izpostaviti pa velja tudi vpliv na izobraževalni proces, saj imajo mladi zlasti v času študija potrebo po nastanitvi v mestu študija.

Mladi smo prihodnost, kdaj bomo torej postali prioriteta?

DOS: Val Stankovič Pangerc, član Predsedstva in predsednik Odbora za izobraževanje Dijaške organizacije Slovenije

Duševne stiske mladih so od izbruha Covida, ko se je duševno zdravje mladih poslabšalo, bile deležne večje medijske pozornosti. Pandemija je minila, duševne stiske mladih pa so ostale še kako prisotne. Vedno znova slišimo, kako vse okoli nas govorijo kako zastrašujoče je tako nagel porast števila mladih, ki trpijo z duševnimi stiskami, vendar pa konkretnih ukrepov mi - mladi ne vidimo. Hkrati pa še vedno pa na prvo, in to kurativno obravnavo, čakajo leto dni. Prav v tem mesecu smo bili priča večim

grozovitim tragedijam, saj je svoje življenje končalo več mladih - samomor, jasna in povsem nedvoumna posledica situacije v kateri se znajdejo nekateri izmed nas. Vseeno pa se v pričo teh strašnih dogodkov zatiskamo oči. Kako dolgo se mora to nadaljevati, preden se nekdo odzove?

Nedopustno je, da se stiske mladih še naprej spregleda. Naše stiske namreč niso le številka, so realnost, ki zaznamuje naše odraščanje, s tem pa vplivajo na naše šolanje, odnose, družino in naše nadaljnjo življenje. Za našo prihodnost se gre. Težko rečemo, zakaj za nas ni zadostnega posluha, žal je res, da smo mladi manjši del volilne baze, pri političnem odločanju pa mladi, ki volilne pravice sploh še nimajo, nimajo besede. Prav zato je odgovornost odločevalcev in starejših, da nam prisluhnejo in tako rečeno ne čakajo na maj, še toliko večja.

Stiske, ki jih občutimo mladi in situacija v kateri smo se mladi znašli pa še zdaleč ni tako enostavna, da bi zadostoval le pravočasen obisk psihologa ali psihiatra. Naše stiske so pokazatelj težav v družinah, sprememb življenjskega sloga, razširjenosti osamljenosti in družbenih težav, ki pestijo ne le nas, pač pa vse. Vendar pa smo mladi toliko bolj ranljivi. DOS že dolgo opozarja, da bi morali dijaki imeti možnost izbire preventivnih psiholoških zdravstvenih pregledov v okviru sistematskih pregledov, od pristojnih pa še vedno premalo.

Premišljene razprave so vzpodbuden začetek, vendar mladi in mi vsi potrebujemo več. Kot družba smo storili premalo in vsi se moramo zamisliti ter dejansko stopiti in narediti ne le en korak pač pa zakorakati.

Govoriti moramo tudi o štipendije za deficitarne poklice. Te v trenutnem denarnem izplačilu ne konkurirajo kadrovskim štipendija, zato se za vložitev prošnje za deficitarno štipendijo odloči veliko manj mladih, kot pa za sklenitev pogodbe, s katero se mlademu zagotovi kadrovska štipendija. Število mladih zaposlenih v deficitarnih poklicih se iz leta v leto manjša, posameznikov, ki se odločijo za študij deficitarnih poklicev pa je prav tako vse manjše. Delovna mesta so prosta, a delovne sile ni in mladih se tudi ne spodbuja k vpisu na te programe. Kako bomo torej zagotovili, da se mladi usmerjajo v deficitarne poklice, ki so nujni za delovanje vsake družbe?

Tudi Zoisove in državne štipendije se v predhodnih letih niso ustrezno uskladile z realnim dvigom življenjskih stroškov. Mnogo dijakov je prisiljenih, če za svoje šolske in obšolske aktivnosti porabi cel dan, dan preživeti s le skopo malico in morda šolskim kosilom, ki pa ga niti nimajo vsi.

Šolska kadrovska stiska je tudi za nas dijake nadvse živa. Več kot očitno je, da imajo šole vedno večje težave že z zaposlovanjem profesorjev, da pokrijejo vse predmete učnega načrta za posamezni program. Predvsem na strokovnih programih je po Sloveniji več primerov srednjih šol, kjer dijaki sploh ne dobijo vseh obveznih učnih vsebin, saj šole ne uspejo najti profesorjev, ki bi dijake učili. Da dijaki sploh dobijo profesorje za vse predmete, šole vedno pogosteje sprejemajo profesorje, ki so neprimerno ali pa sploh niso usposobljeni za pedagoško delo, ali pa so s svojim odnosom do so učitelja in učencev povsem žaljivi. Izredno problematično je, da šole in dijaki le s težavo dobijo dobrega in predanega profesorja v času, ko potrebujemo vedno več usposobljenih pedagogov, ki bi s svojim odnosom in razrednim poukom izboljšali kvaliteto izobrazbe in mladim predali večšine za življenje ter ustvarili prijetno in vzpodbudno učno okolje.

Dijaki po celi Sloveniji se sprašujemo, kdaj v bližnji prihodnosti bo prišel za nas čas, ko bo dober profesor luksuz in kvalitetno srednješolsko izobraževanje nemogoče zaradi očitnega pomanjkanja učiteljev. Odnos družbe do profesorja pa tudi nam - mladim, ki bi se lahko odločili za učiteljski poklic jasno sporoča, da morda tega raje na storimo. Kako naj v prihodnosti zagotavljamo standard izobraževanja, če si nas vedno manj mladih želi postati učitelj?